

บทที่ 2

วรรณกรรมปริทัศน์

ในบทนี้จะกล่าวถึง ข้อมูลพื้นฐานของซีโอไลต์ และข้อมูลเกี่ยวกับวัตถุดิบที่ใช้เป็นสารตั้งต้นได้แก่ ถ้ำลอย เพอร์ไลต์ และดินขาว ซึ่งมีรายละเอียดตามลำดับดังนี้

2.1 ซีโอไลต์ (zeolite)

ซีโอไลต์ ถูกค้นพบในปี ค.ศ. 1756 โดยนักแร่วิทยา ชาวสวีเดน ชื่อ Cronstedt เขาค้นพบกลุ่มแร่ชนิดหนึ่งในธรรมชาติ ซึ่งเมื่อถูกให้ความร้อนแล้วจะเกิดการเดือดคล้ายการเดือดของน้ำ เขาจึงให้ชื่อกลุ่มแร่ชนิดนี้ว่า zeolite ซึ่งมาจากภาษากรีก 2 คำ คือ zeo (zein) = boil และ lite (lithos) = stone ที่แปลว่า “หินเดือด” (boiling stone) หลังจากการค้นพบในครั้งนั้นได้มีนักวิทยาศาสตร์ในสาขาต่าง ๆ รวมทั้งนักแร่วิทยาและนักเคมีทำการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับสมบัติทั้งทางกายภาพและทางเคมีของแร่กลุ่มนี้เรื่อยมา [1]

2.1.1 ข้อมูลพื้นฐานของซีโอไลต์

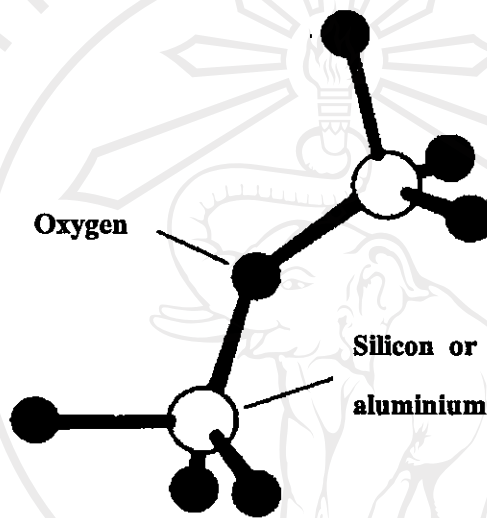
ซีโอไลต์เป็นวัสดุคักขนาดโมเลกุล (molecular sieve) ใช้คัดแยกโมเลกุลที่มีขนาดและรูปร่างแตกต่างกันออกจากกันได้ เนื่องจากการมีรูพรุน (pore) ที่มีขนาดของช่องเปิด (window) มีขนาดเฉพาะและอยู่ในระดับเดียวกับขนาดของโมเลกุลคือ 3-10 อังสตรอม ซึ่งรูพรุนภายในโครงสร้างของซีโอไลต์จะเชื่อมต่อกันเป็นระบบ โดยที่ภายในช่องว่างนี้จะมีไอออนบวก (cation) และ โมเลกุลน้ำแทรกตัวอยู่ [1-3]

สูตรทั่วไปของซีโอไลต์ คือ

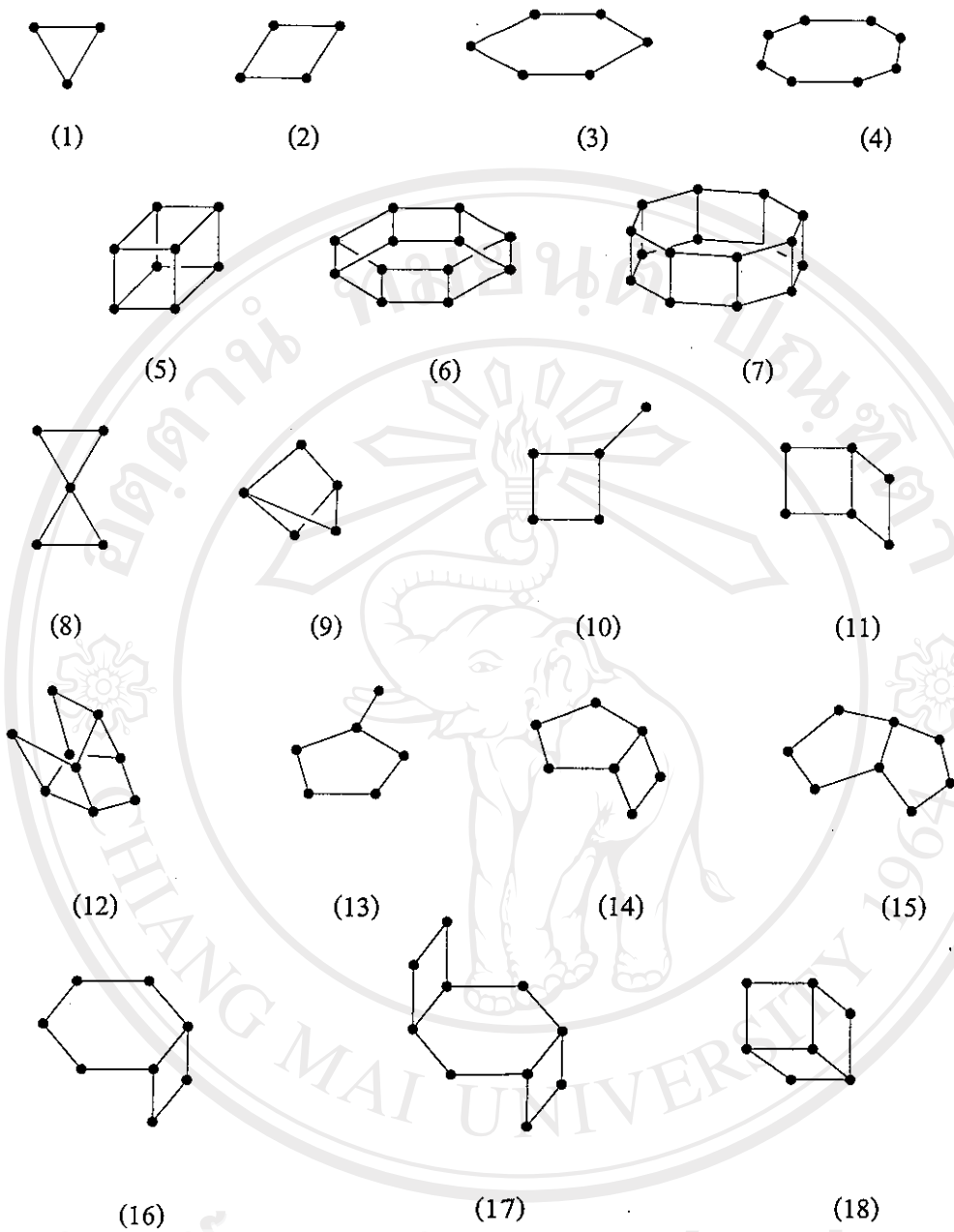
เมื่อ M	คือไอออนบวกที่มีวาเลนซ์เท่ากับ n และอยู่ในที่ว่างของโครงสร้าง
m	คือจำนวนโมเลกุลของน้ำในโครงสร้างผลึก
x และ y	คือจำนวนหน่วยอะลูมินาและซิลิกาในโครงข่ายตามลำดับ โดยที่อัตราส่วนของ x/y มีค่าได้สูงสุดเท่ากับ 1

ซีโอไลต์เป็นสารประกอบอลูมิโนซิลิเกต (aluminosilicate compound) ที่มีโครงสร้างประกอบด้วยหน่วยย่อยปฐมภูมิ (primary building unit, PBU) เป็นรูปทรงสี่หน้า (tetrahedral) ของ $[\text{SiO}_4]^{4-}$ และ $[\text{AlO}_4]^{5-}$ ที่เชื่อมต่อกันเป็นโครงข่าย 3 มิติด้วยอะตอมของออกซิเจนที่มุมทั้ง 4 ของทรงสี่หน้า [1,2] ดังแสดงตัวอย่างในรูป 2.1 โดยจะสังเกตเห็นได้ว่าเป็นการใช้อะตอมของออกซิเจนในตำแหน่งของมุมร่วมกัน (corner sharing) ดังนั้นอะตอมของออกซิเจนที่ถูกใช้เชื่อมระหว่างหน่วยย่อยปฐมภูมิสองหน่วยใด ๆ ก็เปรียบเสมือนสะพานที่เชื่อมต่อระหว่างสองหน่วยย่อยปฐมภูมิ

รูป 2.1 หน่วยย่อยปฐมภูมิของซีโอไลต์สองหน่วยย่อยซึ่งอยู่ในรูปทรงสี่หน้าของ $[\text{SiO}_4]^{4-}$ และ/หรือ $[\text{AlO}_4]^{5-}$ ที่เชื่อมต่อกันด้วยอะตอมของออกซิเจนในตำแหน่งมุมของทรงสี่หน้า[1]

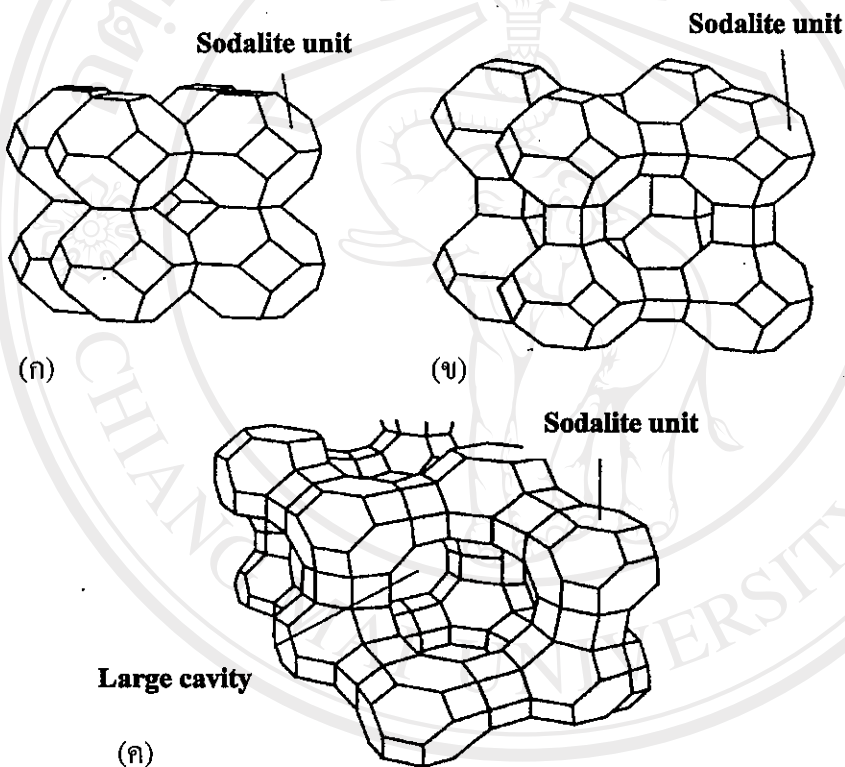
หน่วยย่อยปฐมภูมิที่จะมาเชื่อมต่อกันผ่านอะตอมของออกซิเจนนั้น สามารถที่จะเชื่อมต่อกันได้โดยอาจใช้ออกซิเจนเพียงหนึ่งอะตอม หรืออาจเป็นสอง สาม หรือสี่อะตอมของออกซิเจนที่มุมทั้งสี่ของหน่วยย่อยปฐมภูมิเลยก็ได้ ความหลากหลายในโครงสร้างจึงเกิดจากการเชื่อมต่อนี้และเกิดเป็นหน่วยย่อยที่มีขนาดใหญ่ขึ้นที่เรียกว่าหน่วยย่อยทุติยภูมิ (secondary building unit, SBU) ชนิดต่างๆ [5] ทั้งหมด 18 แบบ ดังแสดงในรูป 2.2 โดยในการแสดงโครงสร้างของซีโอไลต์นั้น โดยทั่วไปมักจะใช้ “เส้นตรง” แทน “สะพานออกซิเจนที่โค้งงอ” และจุดตัดของเส้นตรงเหล่านี้คือตำแหน่งของซิลิกอนและอลูมิเนียมที่อยู่ในตำแหน่งตรงกลางของทรงสี่หน้า ซึ่งในรูป 2.2 แทนด้วยจุดสีดำ

รูป 2.2 หน่วยย่อยทศนิยมทั้ง 18 แบบที่พบในโครงสร้างของซีโอไลต์ชนิดต่างๆ โดยแต่ละหน่วยโครงสร้างมีชื่อเรียกดังนี้ [5]

(1) single three ring (S3R)	(2) single four ring (S4R)	(3) single six ring (S6R)
(4) single eight ring (S8R)	(5) double four ring (D4R)	(6) double six ring (D6R)
(7) double eight ring (D8R)	(8) spiro - 5	(9) complex 4=1
(10) complex 4-1	(11) complex 4-2	(12) complex 4-4-1
(13) complex 5-1	(14) complex 5-2	(15) complex 5-3
(16) complex 6-2	(17) complex 2-6-2	(18) complex 6*1

และเมื่อหน่วยย่อยทุติยภูมิเหล่านี้มารวมตัวกันเกิดเป็นโครงสร้างขนาดใหญ่ขึ้นอีกเรียกว่า หน่วยย่อยตติยภูมิ (tertiary building unit, TBU) ซึ่งเป็นหน่วยย่อยที่มีรูปร่างเป็นทรงหลายหน้า (polyhedral subunit) ดังแสดงตัวอย่างในรูปที่ 2.3 ซึ่งเป็นโครงข่ายของซีโอไลต์ชนิดโซดาไลต์ ซีโอไลต์ A และซีโอไลต์ฟัจไซต์ ซึ่งซีโอไลต์ทั้ง 3 ชนิดนี้เกิดจากโครงสร้างรูปทรงหลายหน้า ชนิดเดียวกันคือกรงโซดาไลต์ (sodalite cage) ที่มาต่อกันในรูปแบบที่แตกต่างกัน โดยกรงโซดาไลต์นั้นประกอบด้วยหน่วยย่อยปฐมภูมิ 24 หน่วยมาต่อกันในรูปของวงสี่เหลี่ยม และวงหกเหลี่ยมที่มาต่อกันจนเป็นรูปคล้ายกรงหรือทรงเหลี่ยมแปดหน้าที่ถูกตัดมุม

รูป 2.3 โครงสร้างของซีโอไลต์ (ก) โซดาไลต์ (sodalite) (ข) ซีโอไลต์เอ (zeolite A) และ (ค) ฟัจไซต์ (faujasite) ที่เกิดจากการจัดเรียงตัวในแบบอย่างต่าง ๆ กันของโครงสร้างรูปทรงหลายหน้ากรงโซดาไลต์[1]

ซีโอไลต์สามารถแบ่งได้เป็น 2 ชนิดตามลักษณะการเกิดคือ

1. ซีโอไลต์ที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ (natural zeolites)

ซีโอไลต์ชนิดนี้ เช่น ฟุจัสไซต์ (faujasite), เออร์ไรโอไนท์ (erionite), คาร์บาไซต์ (chabazite) และมอร์ดเนอไนท์ (mordenite) เป็นต้น เกิดขึ้นจากกระบวนการไฮโดรเทอร์มอลของสารละลายหินใต้ผิวโลก ที่มีองค์ประกอบของอลูมินา (alumina) ซิลิกา (silica) ภายใต้สภาวะที่เป็นด่างอย่างแรง คือมีโซเดียมไฮดรอกไซด์ (NaOH) โซเดียมคาร์บอเนต (Na_2CO_3) ที่เกิดจากการชะล้างของน้ำฝนผ่านชั้นหินลงมา ภายใต้ช่วงอุณหภูมิ 70 – 350 องศาเซลเซียส และความดันค่อนข้างสูง กระบวนการเกิดตามธรรมชาติลักษณะนี้จะใช้เวลานานมากและคุณภาพของซีโอไลต์ที่ได้จะมีการปนเปื้อนของแร่กลุ่มอื่นสูง

2. ซีโอไลต์ที่เกิดขึ้นจากการสังเคราะห์ทางเคมี (synthetic zeolites)

กระบวนการสังเคราะห์ที่ใช้นั้นเป็นการเลียนแบบกระบวนการไฮโดรเทอร์มอลที่เกิดขึ้นในธรรมชาติ แต่อาจมีการดัดแปลงวิธีการไปบ้าง เพื่อให้ได้ซีโอไลต์ที่มีสมบัติเฉพาะในการใช้งาน หรือให้ได้ประสิทธิภาพตามต้องการ ซีโอไลต์ชนิดนี้จะมีความบริสุทธิ์สูงกว่าซีโอไลต์ชนิดที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ

2.1.2 การนำซีโอไลต์ไปใช้ประโยชน์

ด้วยลักษณะโครงสร้างที่เป็นรูพรุนของซีโอไลต์ซึ่งจะมีประจุบวกที่ช่วยในการดูดซับประจุลบที่เกินมาของอลูมินา ทำให้ซีโอไลต์เป็นสารที่มีคุณสมบัติในการดูดซับไอออนบวก นอกจากนี้ซีโอไลต์ยังมีความเฉพาะเจาะจงสูงมากกับสารแต่ละชนิด เนื่องจากข้อจำกัดด้านขนาดของรูพรุนและช่องเปิดเข้าสู่รูพรุน ดังนั้นจึงมีการนำซีโอไลต์ไปใช้ประโยชน์อย่างกว้างขวางทั้งในด้านการเกษตร และอุตสาหกรรม [1, 2, 6,7] โดยสามารถแบ่งการใช้งานหลักออกเป็น 3 ส่วนดังนี้

- 1) ใช้ในกระบวนการแลกเปลี่ยนไอออน (ion exchange process) เนื่องจากไอออนที่อยู่ในโพรง/รูพรุนของซีโอไลต์นั้นมีแรงยึดเหนี่ยวอย่างอ่อน ๆ เท่านั้นกับโครงสร้างอลูมิโนซิลิเกตทำให้ไอออนบวกเหล่านี้สามารถเกิดการเคลื่อนที่แลกเปลี่ยนกับไอออนบวกภายนอกได้ ตัวอย่างการใช้ซีโอไลต์ในลักษณะนี้คือ การแลกเปลี่ยนไอออน Ca^{2+} ในน้ำกับ Na^+ ในซีโอไลต์ชนิด A เพื่อกำจัดความกระด้างของน้ำ
- 2) ใช้เป็นตัวดูดซับ (adsorbent) ซีโอไลต์ที่ไม่มีน้ำอยู่จะมีพื้นที่ว่างภายในโพรงมาก สามารถดูดซับสารได้ดี โดยขนาดของหน้าตัดหรือขนาดของโพรงจะเป็นตัวกำหนดขนาดโมเลกุลที่สามารถเข้าไป ซึ่งจะใช้ในกระบวนการทำให้สารบริสุทธิ์ (purifying process) เช่น ใช้แยกสารที่ทำให้เกิดมลภาวะ เช่น ซัลเฟอร์ไดออกไซด์ (SO_2)

- ไนโตรเจนไดออกไซด์ (NO_2) เป็นต้น นอกจากนี้ยังใช้เป็นตัวดูดน้ำ (drying agent) ในกระบวนการทำให้ก๊าซธรรมชาติแห้ง
- 3) ใช้ในการเร่งปฏิกิริยา (catalysis) เนื่องจากส่วนที่มีความเป็นกรดภายในโครงสร้างของซีโอไลต์ที่เกิดจากตำแหน่งที่เป็นกลุ่มไฮดรอกซิล (acidic hydroxyl) รวมถึงตำแหน่งของอลูมินานั้นถือว่าเป็นบริเวณกัมมันต์ (active site) รวมไปถึงลักษณะรูปร่างและขนาดของโพรงภายใน โครงสร้างซึ่งทำหน้าที่เป็นตัวกรองและคัดแยกสารที่จะเข้ามาทำปฏิกิริยา ทำให้ตัวเร่งปฏิกิริยามีความเฉพาะเจาะจงมากยิ่งขึ้น ซึ่งจากสมบัติดังกล่าวส่งผลให้ซีโอไลต์เป็นวัสดุที่มีคุณค่าและมีประโยชน์อย่างมากในอุตสาหกรรมปิโตรเคมี

2.2 การแปรสภาพวัตถุดิบในธรรมชาติเป็นซีโอไลต์

สมัยก่อนการสังเคราะห์ซีโอไลต์มักจะใช้สารเคมีในการสังเคราะห์ ทำให้ต้องใช้ต้นทุนสูงมาก เนื่องจากต้องใช้สารเคมีบริสุทธิ์ที่มีราคาสูงเป็นสารตั้งต้น นักวิทยาศาสตร์จึงได้พยายามคิดค้นหาวิธีการสังเคราะห์ซีโอไลต์จากวัตถุดิบราคาถูกหรือวัสดุเหลือใช้ที่สามารถหาได้ตามธรรมชาติ และวัตถุดิบนั้นต้องมีองค์ประกอบหลักทางเคมีคือ อลูมินา ซิลิกา เป็นองค์ประกอบหลักในซีโอไลต์ เช่น ถ้ำลอยจากโรงไฟฟ้าถ่านหิน เพอร์ไลต์ และดินขาว เป็นต้นมาทดแทนสารเคมีที่มีราคาแพง อย่างไรก็ตามการสังเคราะห์ซีโอไลต์ไม่ว่าจะใช้สารเคมีเข้าช่วย หรือจากวัตถุดิบในธรรมชาติต้องอาศัยการควบคุมสภาวะของการเกิดซีโอไลต์เลียนแบบกระบวนการทางธรรมชาติซึ่งตัวแปรพื้นฐานในการสังเคราะห์ที่สำคัญมีหลายประการเช่น อัตราส่วนของซิลิกาต่ออลูมินา ธรรมชาติของโลหะอัลคาไลน์ และอุณหภูมิที่ใช้ในการสังเคราะห์ เป็นต้น

การสังเคราะห์ซีโอไลต์โดยทั่วไปนิยมทำภายใต้สภาวะไฮโดรเทอร์มอล (hydrothermal) ซึ่งหมายถึงการทำปฏิกิริยาภายใต้ความดันและอุณหภูมิตามลำดับ ซึ่งปฏิกิริยาการสังเคราะห์ซีโอไลต์สามารถทำได้ด้วยการนำอะลูมินา ซิลิกา และ โลหะอัลคาไลน์ไฮดรอกไซด์ มาทำปฏิกิริยากันภายใต้เงื่อนไขของอุณหภูมิและความดันที่เหมาะสม ซึ่งสารประกอบไฮดรอกไซด์จะเป็นตัวช่วยเปลี่ยนซิลิกาให้อยู่ในรูปของซิลิเกต และอลูมินาในรูปของอลูมิเนต ซึ่งจะอยู่กัน ในลักษณะเจลของสารประกอบอลูมิโนซิลิเกตที่มีน้ำเป็นส่วนประกอบ (hydrated aluminosilicates) ที่เกิดจากการเกิดพอลิเมอไรเซชันร่วม (copolymerization) ของซิลิเกตและอะลูมิเนตที่อยู่ในสารละลายโดยมีกลไกการเกิดพอลิเมอไรเซชันแบบควบแน่น (condensation polymerization) สารประกอบอลูมิโนซิลิเกตในเจลจะเกิดการตกผลึกภายใต้สภาวะไฮโดรเทอร์มอลที่อุณหภูมิต่าง ๆ กันตั้งแต่อุณหภูมิห้องถึงอุณหภูมิประมาณ 175 องศาเซลเซียส แต่บางครั้งอาจใช้อุณหภูมิสูงถึง 300 องศาเซลเซียส ส่วนความดันที่

ใช้จะมีค่าต่างกันออกไปเช่นเดียวกับระยะเวลาที่ใช้ในการตกผลึกซึ่งมีตั้งแต่ 2 – 3 ชั่วโมงจนถึงหลายวัน

วัตถุดิบในธรรมชาติที่ใช้เป็นแหล่งของซิลิกา และอลูมินา มีอยู่หลายประเภท เช่น เถ้าลอย เพอร์ไลต์ และดินขาว ซึ่งในปัจจุบันถึงแม้ว่าจะมีการนำวัตถุดิบเหล่านี้มาใช้ประโยชน์กันอย่างแพร่หลายแล้วก็ตาม แต่ยังคงถือได้ว่ามีประสิทธิภาพการใช้งานค่อนข้างต่ำ เนื่องจากปริมาณของสารปนเปื้อนที่เหลือนำมาจากสารตั้งต้น ทำให้เกิดแนวความคิดในการเพิ่มประสิทธิภาพของวัสดุซีโอไลต์ที่สังเคราะห์ได้จากวัตถุดิบธรรมชาติเหล่านี้ โดยการปรับปริมาณของซิลิกาหรืออลูมินาในปฏิกิริยา แล้วเติมวัตถุดิบที่มีราคาถูกหรือวัสดุเหลือใช้ที่สามารถหาได้ตามธรรมชาติทั่วไป เช่น เพอร์ไลต์และดินขาวลงไป เพื่อเป็นการใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด

2.2.1 เถ้าลอย

2.2.1.1 ข้อมูลพื้นฐานของเถ้าลอย

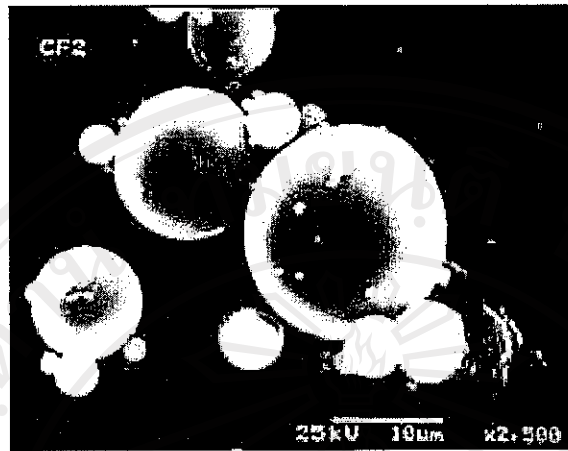
เถ้าลอย เป็นกากของเหลือจากการเผาไหม้ของถ่านหินลิกไนต์ในเตาของโรงไฟฟ้า ซึ่งมีอยู่ประมาณร้อยละ 75-85 ของน้ำหนักเถ้าทั้งหมดที่เกิดขึ้นในเตาเผา เถ้าลอยจะลอยปะปนมาพร้อมกับไอร้อนขึ้นไปสู่บริเวณปล่องควันและจะถูกดักจับไม่ให้ลอยปะปนไปสู่บรรยากาศภายนอกด้วยเครื่องดักจับทางไฟฟ้าที่เรียกว่า เครื่องดักจับเถ้าลอยด้วยไฟฟ้าสถิต (electrostatic precipitator) ต่อจากนั้นเถ้าลอยก็จะถูกรวบรวมเก็บไว้ในไซโล [8-11]

ลักษณะทางกายภาพของเถ้าลอยจะมีลักษณะเป็นฝุ่นผงสีเทา เทาดำ หรือน้ำตาล น้ำหนักเบา มีค่าความถ่วงจำเพาะต่ำ เมื่ออยู่ในสภาพแห้งจะไม่มีคุณสมบัติเชื่อมเกาะระหว่างอนุภาค ทำให้เกิดการฟุ้งกระจายได้ดี เมื่อใช้กล้องจุลทรรศน์อิเล็กตรอนแบบส่องกราด (scanning electron microscope) ส่องดูจะพบว่าอนุภาคของเถ้าลอยเป็นทรงกลม มีขนาดเส้นผ่านศูนย์กลางตั้งแต่ 1 ไมครอนจนถึง 150 ไมครอนดังแสดงในรูปที่ 2.4

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Copyright© by Chiang Mai University

All rights reserved

รูป 2.4 ภาพถ่าย SEM ของอนุภาคเถ้าลอย ที่ได้จากโรงไฟฟ้าแม่เมาะ จังหวัดลำปาง [10]

ถึงแม้ว่าลักษณะทางกายภาพของเถ้าลอยที่เกิดจากแต่ละแหล่งจะมีลักษณะคล้าย ๆ กัน แต่องค์ประกอบทางเคมีของเถ้าลอยนั้นจะขึ้นอยู่กับปัจจัยทางด้านธรณีวิทยาและด้านภูมิศาสตร์ที่สัมพันธ์กับการเกิดถ่านหินเป็นหลัก โดยจะแตกต่างกันออกไปตามบริเวณแหล่งที่มา ปริมาณแร่ธาตุของถ่านหิน กระบวนการเผาไหม้ อุณหภูมิในการเผา ประสิทธิภาพการเผาไหม้ ลักษณะของโรงงานที่ใช้ถ่านหินเป็นแหล่งเชื้อเพลิง และระบบการดักจับเถ้าลอย นอกจากนี้ยังขึ้นกับประสิทธิภาพของเครื่องควบคุมมลภาวะทางอากาศอีกด้วย สารอนินทรีย์ที่เป็นส่วนประกอบในเถ้าลอยจะเป็นไปตามชนิดของหินและดิน คือ มีออกไซด์ของซิลิกอน (Si) อะลูมิเนียม (Al) เหล็ก (Fe) และแคลเซียม (Ca) คิดเป็นร้อยละ 95 – 99 ของส่วนประกอบทั้งหมดและมีส่วนประกอบย่อยอื่น ๆ อีกในปริมาณที่เล็กน้อยซึ่งได้แสดงองค์ประกอบทางเคมีของเถ้าลอยจากโรงไฟฟ้าแม่เมาะ จังหวัดลำปาง ไว้ในตาราง 2.1

ตาราง 2.1 องค์ประกอบทางเคมีของเถ้าลอยจากโรงไฟฟ้าแม่เมาะ [11]

องค์ประกอบทางเคมี	ปริมาณ (เปอร์เซ็นต์)
SiO ₂	52.8 – 37.3
Al ₂ O ₃	28.1 – 18.0
Fe ₂ O ₃	14.4 – 8.5
CaO	9.4 – 17.4
MgO	1.2 – 3.3
Na ₂ O	0.6 – 1.7
K ₂ O	1.3 – 3.0
SO ₃	1.5 – 3.9
*LOI	0.1 – 0.9

* LOI = loss on ignition

2.2.1.2 การใช้ประโยชน์ของเถ้าลอย

เนื่องจากสมบัติทางเคมีและทางกายภาพของเถ้าลอยที่มีลักษณะเป็นก้อนกลม โปร่งเบา และแข็งแรง ทำให้มีการนำเอาเถ้าลอยไปใช้ประโยชน์หลาย ๆ ด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในอุตสาหกรรมการก่อสร้างคือ

- 1) ใช้ในงานคอนกรีต เนื่องจากเถ้าลอยมีอนุภาคกลมส่งผลดีต่อความสามารถในการถ่ายเทได้ของคอนกรีต อีกทั้งอนุภาคมีความละเอียดสูงกว่าซีเมนต์จึงทำหน้าที่เป็นวัสดุอุดช่องว่างระหว่างอนุภาคซีเมนต์ นอกจากนี้ยังช่วยเพิ่มคุณสมบัติพื้นฐานของคอนกรีตให้ดีขึ้น เช่น เพิ่มคุณสมบัติในการรับแรง เพิ่มความทนทาน และลดคุณสมบัติการซึมน้ำ เป็นต้น
- 2) ใช้ในการก่อสร้างถนน โดยการนำเถ้าลอยมาเป็นวัสดุรองพื้นถนนและใช้เป็นวัสดุในการถมที่ลุ่มเพื่อปรับสภาพของที่ดินบริเวณนั้นให้สูง
- 3) ใช้เป็นวัสดุหน้าหนักเบาในอุตสาหกรรมการผลิตซีเมนต์

นอกจากนี้ยังมีการนำเถ้าลอยไปใช้ในทางเกษตรกรรมเพื่อการปรับปรุงดิน เนื่องจากในเถ้าลอยมีสารที่เป็นค่า เช่น CaO, MgO, K₂O และ Na₂O ซึ่งจะช่วยลดความเป็นกรดในดินได้ และทางสิ่งแวดล้อมโดยใช้ในการกำจัดโลหะหนักออกจากสารละลายของเสีย เป็นต้น [4, 9]

2.2.1.3 การศึกษาปฏิกิริยาเคมีของแร่ลอยกับค้าง

การศึกษาปฏิกิริยาของแร่ลอยกับค้าง ได้มีการศึกษาค้นคว้ากันอย่างแพร่หลายเป็นเวลานานแล้ว ทำให้มีผลงานวิจัยที่เกี่ยวกับปฏิกิริยาของแร่ลอยอยู่เป็นจำนวนมาก ซึ่งในการศึกษาปฏิกิริยาก็สามารถทำได้หลายสถานะ เช่น ไฮโดรเทอร์มอล หลอมรวมแบบประยุกต์ และการกลั่น การกลั่นไหลกลับ (reflux) ซึ่งแต่ละวิธีนั้นก็มียุทธวิธีที่ต่างกันออกไป อย่างไรก็ตามการสังเคราะห์ซีโอไลต์ให้มีความบริสุทธิ์สูงและมีคุณภาพดีนั้นขึ้นอยู่กับกระบวนการสังเคราะห์และตัวแปรที่ใช้ในการทำปฏิกิริยาเป็นสำคัญ ดังเช่นในงานวิจัยของ Queral และคณะ [12-14] ได้ศึกษาปฏิกิริยาระหว่างแร่ลอยกับสารละลายโพแทสเซียมไฮดรอกไซด์ และสารละลายโซเดียมไฮดรอกไซด์ภายในระบบปิด โดยตัวแปรที่ทำการศึกษาคือ อุณหภูมิ ระยะเวลาในการทำปฏิกิริยา และความเข้มข้นของโลหะอัลคาไลด์ ซึ่งซีโอไลต์ที่เกิดขึ้นได้ส่วนใหญ่คือ ซีโอไลต์ชนิด Na-P1 ดังแสดงได้ในตารางที่ 2.2

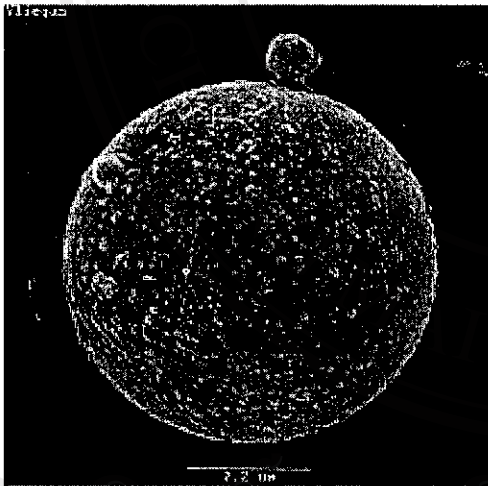
ตาราง 2.2 เงื่อนไขในการสังเคราะห์ซีโอไลต์ โดยการใช้แร่ลอยจากแหล่งต่าง ๆ ที่มีองค์ประกอบทางเคมีต่างกันเมื่อ P1 : Na-P1, , An : analcime, Gm : gmelinite, *** : ปริมาณมาก, ** : ปริมาณกลาง, * : ปริมาณน้อย [12]

แหล่งแร่ลอย	SiO ₂ /Al ₂ O ₃	สารละลาย	เวลาที่ใช้ (ชั่วโมง)	อุณหภูมิที่ใช้ (°C)	ชนิดของซีโอไลต์
Teruel	1.8	NaOH 1.0M	48	150	P1***
Teruel NM	1.7	NaOH 1.0M	48	150	P1***, Gm, An
As Pontes	1.5	NaOH 1.0M	48	150	P1***, P*, An*
Escucha	1.9	NaOH 1.0M	48	150	An***
Compostilla	1.9	NaOH 1.0M	48	150	P1***, An**
Dou He	1.2	NaOH 1.0M	48	150	P1***, An*
Escatron	3.8	NaOH 1.0M	48	150	-
Cercs	2.0	NaOH 1.0M	48	150	-
Escucha	1.9	NaOH 0.5 M	48	150	An***
Compostilla	1.9	NaOH 0.5 M	48	150	P1***, An*
Dou He	1.2	NaOH 0.5 M	48	150	P1*, An*

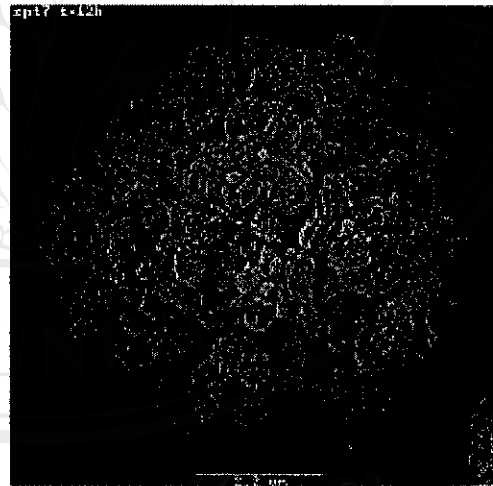
จากตาราง 2.2 แสดงให้เห็นว่าแม้จะทำการศึกษาปฏิกิริยาภายใต้สภาวะเดียวกัน ถ้าอัตราส่วนระหว่าง SiO₂/Al₂O₃ ต่างกันหรือแม้กระทั่งแร่ลอยจากแหล่งต่างกันก็จะทำให้เกิดซีโอไลต์ที่ต่างชนิดกันออกไป

ต่อมาในปี ค.ศ. 1998 Steenbruggen และ Hollman [15] ได้ทำการศึกษาปฏิกิริยาของ แก้วลอยภายใต้สภาวะไฮโดรเทอร์มอล และพบว่าเมื่อใช้สารละลายโซเดียมไฮดรอกไซด์ ความเข้มข้น 2 โมลต่อลิตร อุณหภูมิ 90 – 150 องศาเซลเซียส จะสามารถก่อให้เกิดซีโอไลต์ชนิด P1 ได้ ประมาณ 40 – 45 เปอร์เซ็นต์ นอกจากนี้ยังพบอีกว่าเมื่อเปลี่ยนไปใช้สารละลายผสมระหว่าง โซเดียมไฮดรอกไซด์และโพแทสเซียมไฮดรอกไซด์ จะได้ซีโอไลต์ชนิด K-G และ ZK19

นอกจากนี้ยังมีนักวิทยาศาสตร์อีกหลายท่านได้ศึกษาการสังเคราะห์ซีโอไลต์จากแก้วลอยเพิ่มเติม [16, 17] เช่น Hollman และคณะ [16] ได้นำแก้วลอยมาผสมกับสารละลายโซเดียมไฮดรอกไซด์ความเข้มข้น 2 โมลต่อลิตร แล้วนำไปอบที่อุณหภูมิ 90 องศาเซลเซียส ระยะเวลา 16 ชั่วโมง จากนั้นจึงกรองแล้วนำสารละลายที่ได้ไปผสมกับอะลูมินาเพื่อปรับอัตราส่วนของซิลิกาต่ออะลูมินา ซึ่งจากการตรวจสอบชนิดของเฟสที่เกิดขึ้นพบว่า เมื่อใช้อัตราส่วนที่มีซิลิกาเป็น 2 เท่าของอะลูมินา จะได้ซีโอไลต์ชนิด P แต่ถ้าใช้อัตราส่วนที่มีซิลิกาประมาณ 1.8 เท่าของอะลูมินาจะได้ซีโอไลต์ชนิด X

(ก)

(ข)

รูป 2.5 ภาพถ่าย SEM ของอนุภาคแก้วลอย (ก) ก่อน และ (ข) หลังกระบวนการสังเคราะห์ ซีโอไลต์ด้วยสารละลายโซเดียมไฮดรอกไซด์ ความเข้มข้น 2 โมลต่อลิตร ที่อุณหภูมิ 90 องศาเซลเซียส เวลาในการทำปฏิกิริยา 12 ชั่วโมง [16]

หลังจากนั้นในปี ค.ศ. 2000 Rayalu และคณะ [18] ได้ทำการเตรียมซีโอไลต์ชนิดฟุจัสไซต์ ด้วยกระบวนการหลอมรวมแบบประยุกต์ จากการใช้เถ้าลอยทำปฏิกิริยากับสารละลายโซเดียมไฮดรอกไซด์ในอัตราส่วน 1 : 1.2 อุณหภูมิที่ใช้ในการเผาอยู่ในช่วง 500 – 600 องศาเซลเซียส ใช้ระยะเวลาในการทำปฏิกิริยา 8 – 10 ชั่วโมงที่อุณหภูมิ 100 – 110 องศาเซลเซียส พบว่าได้ซีโอไลต์ชนิดฟุจัสไซต์แบบ Y จากนั้นนำไปศึกษาหาความสามารถในการแลกเปลี่ยนไอออนบวกพบว่ามีค่าอยู่ในช่วง 400 – 500 meq/100 g

ในกรณีของการศึกษาภายในประเทศไทย ปิยะ ภูลีเวทิน [19] ได้ศึกษาปฏิกิริยาของเถ้าลอยกับโซเดียมไฮดรอกไซด์ ภายใต้สภาวะการกั่นไหลกลับ เพื่อนำไปใช้ในการกำจัดแคดเมียมออกจากน้ำ โดยตัวแปรที่ใช้ศึกษาคือ อุณหภูมิกระตุ้น เวลาในการทำปฏิกิริยา ขนาดอนุภาค และความเข้มข้นของสารละลายโซเดียมไฮดรอกไซด์ โดยพบว่าตัวแปรที่มีความสำคัญในการเกิดสารผลิตภัณฑ์คือ อุณหภูมิกระตุ้น และเวลาในการทำปฏิกิริยา ซึ่งเมื่อตรวจสอบหาชนิดพบว่าสามารถก่อให้เกิดซีโอไลต์ชนิด Na-P1 นอกจากนี้ปิยะยังพบอีกว่า การลดปริมาณแคดเมียมในน้ำโดยใช้ซีโอไลต์สังเคราะห์แบบนี้มีข้อจำกัดในการใช้ โดยจะได้ผลดีเมื่อปริมาณแคดเมียมไม่สูงมากนัก แต่การใช้ในแบบอย่างผงจะมีประสิทธิภาพในการใช้งานมากกว่า

2.2.2 เพอร์ไลต์

2.2.2.1 ข้อมูลพื้นฐานของเพอร์ไลต์

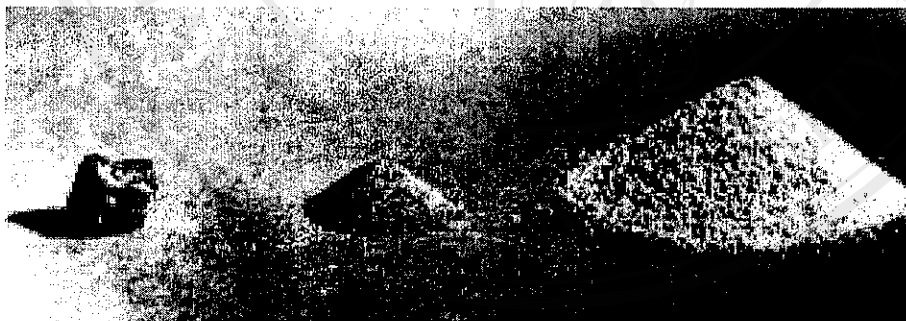
เพอร์ไลต์เป็นหินภูเขาไฟ (volcanic rock) ชนิดหนึ่งที่เกิดจากการเย็นตัวอย่างรวดเร็วของแมกมา (magma) มีเนื้อละเอียดแบบแก้ว ผิวเป็นมันวาวแบบมุก มักมีรอยแตกเป็นวง ๆ ซ้อนกันคล้ายกลีบหัวหอม (onion-like structure) มีองค์ประกอบทางเคมีเหมือนหินไรโอไลต์และหินแกรนิต แต่หินเพอร์ไลต์มีปริมาณน้ำอยู่สูงกว่ามาก เมื่อเพอร์ไลต์ได้รับความร้อนอย่างรวดเร็ว จะทำให้น้ำที่มีอยู่ในโครงสร้างระเหยกลายเป็นไอ และเกิดฟองอากาศเล็ก ๆ จำนวนมากดันออกมาจากโครงสร้างอย่างรวดเร็ว ทำให้โครงสร้างของเพอร์ไลต์เต็มไปด้วยรูพรุน [20, 21] เพอร์ไลต์มีหลายชนิดด้วยกันแต่เท่าที่ค้นพบในประเทศไทยมีด้วยกัน 3 ชนิดคือ

- 1) เพอร์ไลต์สีเขียวแถบแดง (banded perlite) เป็นเพอร์ไลต์สีเขียวนี้อัดแน่นมีเนื้อประสานอัดกันแน่น และมีจุดสีขาวของเฟลด์สปาร์ (feldspar) ปรากฏโดยทั่วไป นอกจากนี้เนื้อแก้วบางส่วนจะเกิดการแปรสภาพเป็นแถบแดง ๆ (red devitrification product)
- 2) เพอร์ไลต์สีเขียว (classical perlite) เป็นเพอร์ไลต์เนื้ออัดแน่นมีผลึกสีเขียว ถ้าส่องดูด้วยกล้องขยายจะพบรอยแตกร้าว (crack) โค้งไปโค้งมา นอกจากนี้ยังคงมีจุดสีขาว

ของเฟลด์สปาร์รวมอยู่ด้วย แร่เพอร์ไลต์ชนิดนี้ถือว่ามีคุณภาพดีกว่าชนิดอื่นเนื่องจากขยายตัวได้สูง แต่อุณหภูมิการขยายตัวอาจแตกต่างกัน

- 3) เพอร์ไลต์สีขาว (pumicious perlite) ประกอบไปด้วยเส้นใยของแก้ว (glass fiber) มีสีค่อนข้างขาว มีรูพรุนสูง แต่การขยายตัวไม่มากนัก และอาจมีเฟลด์สปาร์ปะปนอยู่บ้างเล็กน้อย

ลักษณะทางกายภาพของเพอร์ไลต์ แบ่งได้เป็น 2 ชนิดใหญ่ ๆ คือ เพอร์ไลต์ชนิดเนื้อแก้ว สัมผัสกับชนิดสีอ่อน โดยปกติจะขยายตัวหรือพองตัวเมื่อได้รับความร้อนอย่างรวดเร็ว (รูป 2.6) และพบว่าเพอร์ไลต์ชนิดสีเข้มจะสามารถเผาให้พองตัวได้ที่อุณหภูมิ 1100 องศาเซลเซียส โดยจะใช้เวลาในการเผานานกว่าและมีการพองตัวน้อยกว่าชนิดสีอ่อนหลายเท่า ส่วนเพอร์ไลต์ชนิดสีอ่อนจะเผาให้พองตัวได้ที่อุณหภูมิประมาณ 800 องศาเซลเซียส และจะมีอัตราส่วนของซิลิกาและอลูมินาสูงกว่าหินเพอร์ไลต์ชนิดสีเข้ม สำหรับหินเพอร์ไลต์ในประเทศไทยที่พบบริเวณทิวเขาลำน้ำสาย จังหวัดลพบุรีนั้นเป็นเพอร์ไลต์สีอ่อน ที่มีสมบัติทางเคมีและทางกายภาพดังตาราง 2.3 และ 2.4 ตามลำดับ

Crude Perlite

Crush Crude Perlite

Expanded Perlite

รูป 2.6 การพองตัวของเพอร์ไลต์เมื่อได้รับความร้อน[22]

ตาราง 2.3 องค์ประกอบทางเคมีของเพอร์ไลต์ [21]

องค์ประกอบทางเคมี	ปริมาณ (เปอร์เซ็นต์)
SiO ₂	71.67
Al ₂ O ₃	13.45
Fe ₂ O ₃	1.43
K ₂ O	4.31
Na ₂ O	2.33
H ₂ O	5.16

ตาราง 2.4 สมบัติทางกายภาพของเพอร์ไลต์ [21]

สมบัติ	ค่าโดยทั่วไป
ความหนาแน่น	1.06 - 1.25 ตัน/ลบ.ม.
อัตราการขยายตัวหลังเผา	5.2 - 20.8 เท่า
ความหนาแน่นการขยายตัว(ก้อน)	35 - 150 กรัม/ลบ.ม.
ความแข็งแรงเฉพาะ	19.4 กก./ตร.ซม.

2.2.2.2 การนำเพอร์ไลต์ไปใช้ประโยชน์

สำหรับเพอร์ไลต์นั้นยังถือว่าเป็นแร่ที่มีประสิทธิภาพการใช้งานค่อนข้างต่ำ เมื่อเทียบกับแร่ชนิดอื่น ๆ และการใช้ประโยชน์จากเพอร์ไลต์ยังไม่ได้ได้รับความสนใจเท่าที่ควร ส่งผลทำให้เพอร์ไลต์เป็นวัสดุที่มีราคาถูกลงมาก อย่างไรก็ตามเนื่องจากหินเพอร์ไลต์เมื่อได้รับความร้อนก็จะเกิดการขยายตัวหรือพองตัวอย่างรวดเร็ว เพราะการสูญเสียน้ำ ทำให้เกิดโครงสร้างที่มีรูพรุนและน้ำหนักเบา ทำให้มีการนำเอาเพอร์ไลต์ที่ขยายตัวแล้วไปใช้งาน [2, 5, 21] ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

- 1) ด้านการก่อสร้าง มีสองลักษณะคือ การผสมกับปูนซีเมนต์ปอร์ตแลนด์เพื่อทำคอนกรีตเบาและปูนฉาบ
- 2) ฉนวนความร้อน เพอร์ไลต์ความหนาแน่นปกติมีค่าการนำความร้อนค่อนข้างต่ำคือมีค่าประมาณ 0.256 W/m.K และถ้าเพอร์ไลต์มีค่าความหนาแน่นลดลง ความเป็นฉนวนจะเพิ่มมากขึ้น จึงมีการนำเพอร์ไลต์มาทำเป็นฉนวนความร้อน
- 3) ฉนวนป้องกันเสียง การมีรูพรุนของเพอร์ไลต์สามารถดูดซับเสียง โดยช่วยลดระดับเสียงที่ผ่านให้ลดลงได้

- 4) ตัวกรอง เนื่องจากเพอร์ไลต์มีองค์ประกอบของซิลิกาสูง (มากกว่า 70%) จึงสามารถดูดซับได้ดี และมีสมบัติที่เฉื่อยต่อปฏิกิริยาเคมี จึงนิยมใช้เป็นตัวกรองในอุตสาหกรรมต่าง ๆ เช่น อุตสาหกรรมน้ำผลไม้ น้ำตาลทราย และยารักษาโรค เป็นต้น
- 5) ทางด้านการเกษตร เพอร์ไลต์ที่มีความพรุนเบาสามารถนำมาผสมกับดินเพื่อปรับปรุงดินให้เหมาะสมกับการเพาะปลูกพืช
- 6) ใช้เป็นตัวเติมและเพิ่มน้ำหนักในอุตสาหกรรมต่าง ๆ เช่น ใช้ในอุตสาหกรรมยาง สี และพลาสติก เป็นต้น

2.2.2.3 การศึกษาปฏิกิริยาเคมีของเพอร์ไลต์กับต่าง

จากองค์ประกอบทางเคมีของเพอร์ไลต์ที่มีซิลิกาและอลูมินาสูง จึงมีนักวิจัยจำนวนหนึ่งสนใจที่จะทำการเตรียมซีโอไลต์จากเพอร์ไลต์ ซึ่งในการเตรียมซีโอไลต์นั้นขึ้นอยู่กับปัจจัยหลาย ๆ อย่าง ปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญมากก็คือการเลือกใช้สารละลายไอโซโครอกไซด์ที่แตกต่างกัน ดังเช่นในงานวิจัยของ Wirsching และคณะ [24] ที่ได้ศึกษาถึงสภาวะที่เหมาะสมสำหรับการเตรียมซีโอไลต์จากเพอร์ไลต์ภายใต้สภาวะไฮโดรเทอร์มอล โดยการนำเพอร์ไลต์แบบพองตัว (expanded perlite) มาทำปฏิกิริยากับสารละลายอัลคาไลน์ชนิดต่าง ๆ คือ สารละลายโพแทสเซียมไฮดรอกไซด์ สารละลายโซเดียมไฮดรอกไซด์ และสารละลายผลมของโซเดียมไฮดรอกไซด์กับโพแทสเซียมไฮดรอกไซด์ ในอัตราส่วน 1 : 1 ที่อุณหภูมิระหว่าง 100 – 140 องศาเซลเซียส และใช้ระยะเวลาในการเกิดปฏิกิริยา 2 ชั่วโมงถึง 13 วัน พบว่า เมื่อใช้สารละลายอัลคาไลน์ต่างชนิดกันจะทำให้ได้ซีโอไลต์ที่ต่างชนิดกันไปด้วย ดังสรุปในตารางที่ 2.5

ตาราง 2.5 ผลของสารละลายอัลคาไลน์ไฮดรอกไซด์ต่อชนิดของซีโอไลต์ [24]

ชนิดของสารละลาย	ชนิดของซีโอไลต์ที่สังเคราะห์ได้
KOH	zeolite ZK-19 (philipsite), zeolite W (merlinoite) zeolite G (chabazite), zeolite F (edingtonite)
NaOH	zeolite Na-Pc (gismondine), zeolite HS (sodalite hydrate), zeolite A
KOH + NaOH (1 : 1)	zeolite Na-Pc (gismondine), analcime, zeolite A, zeolite HS (sodalite hydrate)

นอกจากนั้น Khodabandeh และ Davis [25] ได้รายงานการศึกษาปฏิกิริยาของเพอร์ไลต์กับสารละลายที่มีส่วนประกอบของแคลเซียมคือ NaCl , CaCl_2 , $\text{Ca}(\text{OH})_2$ และสารละลายผสมของ NaCl กับ CaCl_2 พบว่าจะได้ซีโอไลต์ชนิดต่างๆ เช่น จิสมอนไดต์ (gismondine) เป็นต้น

หลังจากนั้นในปีค.ศ. 1999 Christidis และ คณะ [26] ได้ทำการศึกษาปฏิกิริยาระหว่างเพอร์ไลต์ในสารละลายโซเดียมไฮดรอกไซด์ ที่อุณหภูมิระหว่าง 100 – 400 องศาเซลเซียส และได้รายงานผลว่าปัจจัยที่มีผลอย่างมากต่อการเกิดปฏิกิริยาระหว่างเพอร์ไลต์กับโซเดียมไฮดรอกไซด์คือ อุณหภูมิ เวลา และความเข้มข้นของสารละลายโซเดียมไฮดรอกไซด์ ในขณะที่อัตราส่วนของแข็งต่อของเหลวจะไม่มีผลมากนัก

ในปีพ.ศ. 2545 เกศณีย์ อมดวง [27] ได้ทดลองเตรียมซีโอไลต์ชนิด ZSM-5 จากเพอร์ไลต์ที่ผ่านการกำจัดเหล็กมาแล้วกับสารละลายโซเดียมไฮดรอกไซด์ ภายใต้สภาวะไฮโดรเทอร์มอล โดยใช้เตตระโพรพิลแอมโมเนียมโบรไมด์ เตตระเอซิลแอมโมเนียมโบรไมด์ และเอซิลีนไดแอมมีนเป็นสารโครงสร้างเพื่อช่วยในการตกผลึกของซีโอไลต์ และพบว่าเพอร์ไลต์ที่ผ่านการเผาให้มิลักษณะพรุนเบา ก่อนมาทำการสังเคราะห์นั้น จะสามารถเปลี่ยนไปเป็นซีโอไลต์ได้ในปริมาณที่มากกว่าซีโอไลต์ที่ไม่ได้ผ่านการเผา

2.2.3 ดินขาว

2.2.3.1 ข้อมูลพื้นฐานของดินขาว

ดินขาว เป็นแร่ชนิดหนึ่งเรียกว่า เคโอลิไนต์ (kaolinite) จัดอยู่ในกลุ่มพวกแร่ดิน (clay) โดยจีนเป็นชาติแรกที่พบแร่ชนิดนี้ที่บริเวณแถบภูเขาเคาลิง (kauling) จึงมีชื่อเรียกดินขาวอีกชื่อหนึ่งว่าเคโอลิน (kaolin) หรือไชนาเคลย์ (china clay) แหล่งของดินขาวที่พบโดยทั่วไปมีอยู่ 2 แบบคือแบบแรกมักพบบริเวณที่เป็นภูเขาหรือที่ราบซึ่งเดิมเป็นแหล่งแร่หินฟันม้า (feldspar) โดยเมื่อแร่หินฟันม้าผุพังโดยบรรยากาศ ก็จะเหลือเป็นดินขาว ส่วนแหล่งแบบที่สองคือบริเวณที่ราบลุ่มซึ่งเกิดจากการพัดพาของกระแสน้ำจากแหล่งต้นกำเนิดไปสะสมในบริเวณที่ราบลุ่มนั้น ในประเทศไทยได้พบแหล่งแร่ดินขาวในหลายจังหวัด เช่น ลำปาง อุตรดิตถ์ ปราจีนบุรี สุราษฎร์ธานี และระนอง เป็นต้น [28]

ดินขาวมีสูตรเคมีพื้นฐานคือ $\text{H}_4\text{Al}_2\text{Si}_2\text{O}_9$ ซึ่งลักษณะทางกายภาพโดยทั่วไปของดินขาวจะมีสีขาวหรือสีจาง ๆ และจะมีลักษณะของผลึกจัดเรียงกันเป็นชั้น ๆ (รูป 2.7(ก)) และมีรูปร่างเป็นแผ่นหกเหลี่ยม (รูป 2.7(ข)) มีขนาดตั้งแต่ 0.05 – 10 ไมครอน และมีขนาดโดยเฉลี่ยประมาณ 0.5 ไมครอน ดินขาวที่บริสุทธิ์จะมีปริมาณขององค์ประกอบทางเคมีคือ อะลูมินา (Al_2O_3) ร้อยละ 39.5 โดยน้ำหนัก, ซิลิกา (SiO_2) ร้อยละ 46.5 โดยน้ำหนัก และน้ำร้อยละ 14 โดยปริมาตร แต่อย่างไรก็ตาม

ตามดินขาวทั่วไปมักจะมีสิ่งปนเปื้อนอื่นๆ อีก เช่น เหล็ก แคลเซียม โพแทสเซียม โซเดียม ควอตซ์ และเฟลด์สปาร์ เป็นต้น

(ก)

(ข)

รูป 2.7 ภาพถ่าย SEM ของดินขาว โดย (ก) รูปร่างที่ซ้อนกันเป็นชั้น ๆ [29] และ (ข) รูปร่างที่มีลักษณะเป็นหกเหลี่ยม [30]

2.2.3.2 การใช้ประโยชน์จากดินขาว

ดินขาวจัดเป็นวัตถุดิบที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจสูงมากเพราะสามารถนำไปใช้ในอุตสาหกรรมต่าง ๆ หลายประเภททั้งนี้เนื่องจากมีสีขาว มีความทนทานต่อการเกิดปฏิกิริยาทางเคมี และมีความสามารถในการกลบสีอื่นได้ดี มีความละเอียดมาก ไม่ก่อให้เกิดการขัดสีกับเครื่องจักร มีค่าการนำไฟฟ้าและความร้อนต่ำ โดยเฉพาะอย่างยิ่งมีราคาถูกกว่าวัตถุดิบอื่น ๆ ที่มีสมบัติใกล้เคียงกัน อุตสาหกรรมที่ใช้ดินขาวเป็นวัตถุดิบที่อยู่หลายประเภท [31] ได้แก่

- 1) อุตสาหกรรมกระดาษ ใช้ดินขาวใน 2 ลักษณะคือ ใช้เป็นตัวเติม (filler) เพื่อเพิ่มความทึบแสง เพิ่มน้ำหนักของกระดาษ เพิ่มความเรียบและใช้ทดแทนเยื่อกระดาษที่มีราคาแพงกว่า นอกจากนี้ยังใช้เป็นตัวเคลือบ (coating) เพื่อปรับปรุงคุณภาพในการพิมพ์
- 2) อุตสาหกรรมสีน้ำหรือสีน้ำมัน ดินขาวเป็นที่นิยมใช้เนื่องจากมีคุณสมบัติในการกลบสีได้ดี จึงได้มีการนำมาใช้เป็นตัวเติมแทนไททาเนียมไดออกไซด์ ซึ่งมีราคาแพง
- 3) อุตสาหกรรมยาง ดินขาวถูกนำมาใช้เป็นตัวเติม และตัวขยาย (extender) ทั้งในอุตสาหกรรมยางธรรมชาติและยางสังเคราะห์ เพื่อช่วงเสริมแรงลดความเปราะ เพิ่มประสิทธิภาพของยาง ทำให้ยางมีความทนทานต่อการขัดสี

นอกจากนี้ดินขาวยังสามารถนำไปใช้ในอุตสาหกรรมอื่น ๆ ได้อีก เช่น ในอุตสาหกรรมยาจะใช้ดินขาวผสมเป็นยารักษาโรคกระเพาะและลำไส้ เนื่องจากดินขาวสามารถดูดซับเชื้อโรคและสิ่งมีพิษได้ หรือในอุตสาหกรรมเครื่องสำอางใช้ดินขาวผสมเพื่อให้เกิดความละเอียดนุ่มเนียนและสามารถกลมกลืนกับสารเคมีในเครื่องสำอางได้เป็นอย่างดี เป็นต้น

2.2.3.3 การศึกษาปฏิกิริยาเคมีของดินขาวกับค่าง

ดินขาวสามารถนำไปประยุกต์ใช้งานในอุตสาหกรรมต่าง ๆ ได้อย่างหลากหลายดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น ส่งผลให้มีผู้ให้ความสนใจในการศึกษาปฏิกิริยาเคมีของดินขาวกับค่างน้อยมาก อย่างไรก็ตามก็ยังมีการศึกษาปฏิกิริยาเคมีของดินขาวกับค่างอยู่บ้างดังเช่น Akolekar และคณะ [32] ได้ศึกษาวิธีการเปลี่ยนดินขาวให้กลายเป็นซีโอไลต์ที่มีปริมาณซิลิกาต่ำ โดยการนำดินขาวมาผ่านการเผาที่อุณหภูมิ 973 องศาเซลเซียส จากนั้นนำมาทำปฏิกิริยากับ โซเดียมไฮดรอกไซด์และโพแทสเซียมไฮดรอกไซด์ พบว่าจะได้ซีโอไลต์ชนิด X ต่อมา Chandrasekhar และ Pramada [33] ได้ทำการศึกษาปฏิกิริยาของดินขาวภายใต้สภาวะไฮโดรเทอร์มอล และพบว่าจะได้ซีโอไลต์ชนิด A และ X แต่ยังคงมีสิ่งเจือปนอยู่เป็นจำนวนมาก นอกจากนี้ยังพบอีกว่าอัตราการเพิ่มหรือลดลงของอุณหภูมิจะมีผลต่อการเกิดซีโอไลต์ทั้งสองชนิด

จากการค้นคว้าเอกสาร และแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องนั้นพบว่ายังมีรายงานผลการศึกษาปฏิกิริยาของเถ้าลอยกับค่าง โดยการเติมวัตถุดิบชนิดอื่นลงไปปรากฏอยู่บ้าง เช่น ในปี พ.ศ. 2543 เมตตา เจริญพานิช [34] ได้ทำการทดลองสังเคราะห์ซีโอไลต์ชนิด ZSM-5 ภายใต้สภาวะไฮโดรเทอร์มอล โดยใช้เถ้าลอยทำปฏิกิริยากับสารละลายโซเดียมไฮดรอกไซด์ แล้วเติมเถ้าแกลบลงไปในปฏิกิริยา ซึ่งจะใช้ซิลิกาจากแกลบเป็นตัวปรับอัตราส่วนของซิลิกาต่ออลูมินา ต่อมาในปี พ.ศ. 2545 ภัทพร โล่ห์สุนทร [35] ได้ทำการศึกษาปฏิกิริยาภายใต้สารละลายโซเดียมไฮดรอกไซด์เพิ่มเติม โดยใช้เพอร์ไลต์ทำปฏิกิริยากับเถ้าแกลบ ซึ่งพบว่าสามารถเกิดซีโอไลต์ชนิด Analcime, Na-P และ Sodalite Octahydrate ได้

ในขณะที่เกี่ยวกับการศึกษาปฏิกิริยาของเถ้าลอยกับค่าง โดยการเติมเพอร์ไลต์หรือดินขาวลงไปด้วยนั้นยังไม่มีปรากฏ ดังนั้นในงานวิจัยนี้จึงได้สนใจที่จะทำการศึกษาปฏิกิริยาดังกล่าว เพื่อเป็นการสร้างองค์ความรู้ใหม่ในการศึกษาปฏิกิริยาจากวัตถุดิบราคาถูกลงภายในประเทศ และเป็นการประเมินความเป็นไปได้ในการศึกษาเพื่อการนำไปใช้ได้จริงต่อไป